

Lausunto

30.08.2024

Asia: VN/26111/2023

Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän väliraportti

TIETOSUOJAN YLEISSÄÄDÖKSET (EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki)

Onko tietosuojan yleissäädösten yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain soveltamiseen koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä, jotka voisivat vaikeuttaa julkisen palvelun järjestämistä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista tai epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Käsittelyperusteen valinta ja tulkinta oikeasta käsittelyperusteesta kunnan monisektorisessa toiminnassa ja tietojohdamisessa

Käsittelyperusteiden tulkintaan suomalaisen paikallishallinnon tarpeiden näkökulmasta liittyy haasteita. Tämä johtuu pitkälti muun muassa siitä, että kuntalaisen palvelukokonaisuus muodostuu usein sekä lakisääteisistä että vapaaehtoisista palveluista.

Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksessa tulisi vahvasti tiedostaa kuntien erityisasema julkisten palvelujen järjestäjänä. Kaikki kunnan järjestämä toiminta ei ole selkeästi lakisääteisistä viranomaistoimintaa. Kuitenkin nykyisen tulkinnan mukaiset käsittelyperusteet julkiselle toimijalle ovat hyvin rajatut. Kuntakonserniin kuuluu myös muita kuin viranomaisia ja palveluita pyritään tarjoamaan sujuvasti organisaatiosta riippumatta. Kunnan sisällä halutaan välttää sisäisten siilojen muodostumista niin, että asiakkaan palvelupolku kaupungin sisällä olisi yhtenäinen ja tietoja ei tarvitsisi kertoa ja syöttää useaan kertaan. Tähän velvoittaa osaltaan myös lainsäädäntö, kuten Hallintolain 7 § mukainen palveluperiaate sekä laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Samanaikaisesti kunnan johdossa on tarve voida toteuttaa tiedolla johtamista, mitata palveluiden vaikuttavuutta ja yhdistää tietoa eri toimialoista, järjestelmistä ja tietolähteistä. Erityisesti epäselvä

on tulkinta silloin, kun kunta tekee tietojohdantamista ja data-analytiikkaa eli tiedon ”toisiokäyttöä”, jollain muulla käsittelyperusteella, yleisimmin lakisääteisen tehtävän perusteella, keräämästään tiedosta.

Sääntelyn selkeyttäminen siltä osin, millä käsittelyperusteilla julkisyhteisön konserniin kuuluva viranomaisen, yhtiö tai yhdistys voi toimia ja miten käsittelyperusteiden eroaminen vaikuttaa tiedon luovutukseen ja liikkuvuuteen esimerkiksi käyttötarkoitussidonnaisuuden näkökulmasta tarvitaan.

Seuraavaksi haasteita on eritelty käsittelyperusteittain.

Suostumus käsittelyperusteena

Ensinnäkin haasteita liittyy suostumuksen käyttöalaaan kunnan ei lakisääteisenä lisäpalveluna tuottamassa toiminnassa. Hyvä esimerkki tästä olisi esimerkiksi kunnan tarjoama kaverisovellus yksinäisille vanhuksille. Yksinäisyyden vähentäminen lisää hyvinvointia ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä (Kuntalaki 1.2 §). On kuitenkin epäselvää, kuinka ”pitkälle”, kunta voi vedota lakisääteiseen tehtävään.

Tämänhetkisen tulkinnan mukaan suostumus on rajattu pois julkisen sektorin käytössä olevista käsittelyperusteista, johtuen vallanalaissuhteesta. Riskinä on, että jos suostumuksen käyttöä kunnan tarjoamissa vapaaehtoisissa lisäpalveluissa ei selkeytetä, jäävät monet hyvinvointia lisäävät lisäpalvelut toteuttamatta, eivätkä kunnat pysty kehittämään palveluista kohdennettuja, ennaltaehkäiseviä ja personoituja.

Suostumuksen rajaaminen käsittelyperusteista estää palvelujen ja toimintojen kehittämisen kokeillen ja osana tutkimusta. Ongelma yhdistyy usein rajanvetoon lisäpalvelun, tukipalvelun ja ydinpalvelun välillä, kun pohditaan, onko kyseessä ydinpalvelua tukeva teknologia vai lisäpalveluna tarjottava teknologia. Nykyisin rajanveto on tiukkaa sen suhteen, että suostumuksen antamatta jättäminen ei saa johtaa siihen, ettei henkilö saa ko. palvelua. Käytännössä on hyvin vaikea erottaa toisistaan tilanteet, jossa yksilö jää ilman palvelua tai menettää vain mahdollisuuden saada lisäpalvelua tai personoitua ”parempaa” palvelua. Esimerkiksi jos nuorille tai senioreille suunnataan hyvinvointia edistävä sovellus tai jos nykyisiin asiointikanaviin lisätään tekoälyllä varustettuja käännös- ja tulkkaussovelluksia. Onko kyseessä ydinpalvelua tukeva teknologia vai lisäpalveluna tarjottava teknologia? Mistä asiakas oikeastaan jää paitsi jos hän ei anna suostumusta?

Lainsäädännössä asiaa voitaisiin pyrkiä hallitsemaan siten, että suostumusta olisi mahdollista käyttää palvelujen kehittämisessä oli kyseessä ydinpalvelu, tukipalvelu tai lisäpalvelu, kun voidaan perustellusti osoittaa, ettei asiakas jää ilman lakisääteistä ”perustason” palvelua. Lisäksi olisi

hyödyllistä saada ohjeistusta siihen, missä palveluissa tai tilanteissa kunnan katsotaan toimivan valtaa käyttävänä viranomaisena suhteessa asiakkaisiin. Jälleen kerran, useat kunnan tuottamat palvelut eivät ole lakisääteistä viranomaistoimintaa vaan hyvinkin kevyitä palveluita esim. kulttuuri- ja liikuntapalvelut.

Suostumuksen soveltamista haastaa myös käytäntö, jonka mukaan kokeiltava tai käytössä oleva digipalvelu ei saa asettaa asiakkaita eriarvoiseen asemaan, sen suhteen käyttävätkö he digipalvelua ja antavatko he suostumuksen henkilötiedon käsittelylle, jota syntyy palvelun käyttämisestä. Käytännön työssä vaihtoehtoisen palvelun tarjoaminen niille asiakkaille, jotka haluavat kokeilla uutta teknologiaa, mutta eivät anna suostumusta henkilötietojen käsittelyyn, on usein mahdotonta, jos ratkaisun toiminta edellyttää esimerkiksi kirjautumista tai tunnistautumista.

Tämän lisäksi useat kunnat ovat sitoutuneet OmaData-periaatteiden toteuttamiseen. Asiakkaan antamaa suostumusta hyödyntämällä kuntien olisi mahdollista merkittävällä tavalla lisätä tiedon kulkua eri toimijoiden välillä asiakkaan suostumuksella. Tästä on keskusteltu laajasti esimerkiksi työllisyyspalveluiden järjestämisen ja työllisyyden ekosysteemin kehittämisen yhteydessä. Yksilön työllistymisen edistämiseksi olisi useinkin hyödyllistä jakaa yksikön suostumuksella tietoa esimerkiksi kielitaidosta, tutkinnoista ja muusta osaamisesta suoraan työllisyyspalveluiden tarjoajan ja työnantajan välillä. Vastaavia esimerkkejä on lukuisia.

Suostumuksen käytöstä viranomaistoiminnassa tulisi linjata kansallisesti nykyistä selkeämmin, jotta tulkintavastuu ei tässäkin asiassa jäisi yksittäiselle organisaatiolle. Myös EU-taholla ollaan lisäämässä vaatimuksia tiedon liikkuvuudelle yksilön omasta aloitteesta ja erilaisia datan välityspalveluja (esim. omadataoperaattoreita) henkilöasiakkaille tarjoavia yrityksiä tulee markkinoille. Kunnat eivät nykytilassa pysty kehittämään palvelujaan yhteentoimiviksi näiden palvelujen ja vaatimusten kanssa, jos suostumuksesta käsittelyperusteena vallitsee tässä määrin epäselvyyttä. Selkeytys olisi syytä tehdä yhteistyössä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa linkittyen mm. meneillään olevaan digilompakokehittämiseen ja hallitusohjelmassakin mainittuihin kansallisiin suostumuksenhallintaratkaisuihin liittyvään pohdintaan. Muun muassa DVV on vastikään selvittänyt suostumuksen hyödyntämisen selkeyttämistarvetta Rekisteritiedon luovuttaminen suostumukseen perustuen. Käyttötapauksia ja asiakasymmärrystä -raportissa.

Yleinen etu ja julkinen valta

Toiseksi on epäselvää, millainen kaupungin toiminta lukeutuu yleisen edun soveltamisalaan. Palvelun kehittämisen yhteydessä tiedon toisiokäyttö on ongelmallista, koska ennakkoon on haastavaa tietää mitä ja mihin tarkoitukseen tietoa mahdollisesti tarvitaan. Toisiokäyttöä pitäisi pystyä perustelemaan yleisellä edulla, kun siihen on perusteita tai tiedon toisiokäyttöön pitäisi pystyä pyytämään suostumus asiakkailta. Nykylain tulkinta ja käytäntö rajoittaa tarpeettomasti tiedon hyödyntämistä. Yleisen käsityksen mukaan yleinen etu soveltuu käsittelyperusteeksi, kun käsittely on tarpeen viranomaisen toiminnassa. Kuntakonserniin kuuluu myös muita kuin

viranomaisia eikä kunnan oman toiminnan kehittäminen tiedolla johtaen ole tähän mennessä ollut selkeästi tulkittavissa viranomaistoiminnaksi.

Yhtä ongelmallinen kunnan kannalta on myös ohjeistus, jonka mukaan yleinen etu soveltuu käsittelyperusteeksi, jos käsittely on asianmukaisesti perusteltua viranomaisen tehtävien ja toimivallan kannalta. Jälleen kaikki kunnan tehtävät eivät ole selkeästi lakisääteisiä ja kunta on voinut itsehallintonsa nojalla ottaa vastuulleen useita lisäpalveluja. On epäselvää, soveltuuko yleinen etu käsittelyperusteeksi tällaisissa tapauksissa?

Lisäksi käsittelyn tulee olla oikeasuhtaista viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Ongelmaksi yleisen edun kohdalla on noussut erityisesti tiukka tulkinta välttämättömyydestä, jossa on korostettu, että tiedon käytön on oltava aivan välttämätöntä. Tietojohtaminen ja digitaalisten palvelujen kehittäminen ei ole välttämätöntä ja esimerkiksi opetusta voidaan periaatteessa tarjota myös hyvin yksinkertaisin välinein, vaikka kynällä ja paperilla, ilman henkilötietojen käsittelyä. Toinen kysymys on, onko tällainen opetus laadukasta ja kestävää.

Yleisen edun käyttöä kunnan toiminnassa haastaa myös epäselvyys siitä, missä määrin yleistä etua koskeva tehtävä on täytynyt antaa lailla tai muilla oikeudellisilla säännöksillä. Kyseinen tulkintaongelma linkittyy käsittelyperusteen lakisidonnaisuuteen. Ensinnäkin kun toiminnassa sovelletaan yleisen edun mukaista käsittelyperustetta, tulee käsittelyn perustua lakiin vai luovatko alemmanasteiset oikeussäännöt ja hallinnon oikeusperiaatteet riittävän pohjan. Toiseksi onko mahdollisilla lakia alemmanasteisten oikeussääntöjen soveltamisella merkitystä valittaessa käsittelyperustetta, kun pohditaan valintaa yleisen edun ja lakisääteisen velvoitteen välillä. Useita kunnan lakisääteisiä tehtäviä tarkennetaan eri ministeriöiden antamissa ohjeistuksissa, kuten opetussuunnitelmassa.

Lisäksi kunta ei ole tutkimusta tai tilastointia tekevä viranomainen, vaikka tarvitseekin tutkimus- ja tilastotietoa oman toimintansa kehittämiseen. Tällä hetkellä, varmuuden vuoksi, tutkimukset ja tilastot tilataan kunnissa usein maksusta ulkopuolisilta tutkimuslaitoksilta. Viime aikoina kunnissa on myös ollut haasteita saada tilastokeskukselta väestötietoa kunnan oman tutkimus- ja tilastotuotannon käyttöön. Tietojen luovuttamiseen on edellytetty nimenomaista lakiperustetta.

Väliraportissa nostetaan ihmetyksen aiheeksi epäselvyys liittyen yleisen edun käyttöön viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävässä. Epäselvyys kuntakentän osalta pohjautuu näkemyksemme mukaan (välttämättömyysperiaatteeseen ja laissa määrättyyn tehtävään liittyvien haasteiden lisäksi) siihen, että kuntakonserniin kuuluu myös muita kuin viranomaisia, kuten esimerkiksi kaupunginorkesterit, eikä kunnan oman toiminnan kehittämistä tiedolla johtaen ole katsottu yleisesti viranomaisen suorittamaksi suunnittelu- tai selvitystehtäväksi. Toivoisimme tästä selkeämpää kirjausta.

Oikeutettu etu

Myös oikeutetun edun käyttöön laajennetussa julkisyhteisössä liittyy epäselvyyksiä ja tulkintaerimielisyyksiä. Kaupunki tarjoaa monia palveluita, kuten uimahallit, joita joku ulkopuolinen yritys voisi yhtä hyvin oma-aloitteisesti tarjota kuntalaisille. Jos uimahallipalvelua tarjoaa yritys, olisi käsittelyperusteena oikeutettu etu. Julkisen toimijan tuottamana samasta palvelusta syntyvästä henkilötietojen käsittelyssä ei nykytulkinnan mukaan saisi käyttää oikeutettua etua käsittelyperusteena. Uimahallin tarjoaminen kuntalaisille ei myöskään ole lakisääteinen tehtävä. Jälleen kunnan käytössä olevat käsittelyperusteet ovat todella rajatut ja aiheuttavat haasteita.

Lakisääteinen tehtävä

Kunnassa ylivoimaisesti eniten käytetty käsittelyperuste on lakisääteinen tehtävä. Haasteena on kuitenkin tulkinta siitä, milloin kunta voi turvallisesti mielin soveltaa lakisääteistä tehtävää käsittelyperusteena. Nykyisen tulkinnan mukaan lakisääteiseen tehtävään voisi vedota vain, kun tehtävä on eksplisiittisesti laissa mainittu. Esimerkkinä tästä on digitaalisten työvälineiden käyttö perusopetuksessa. Kouluissa noudatettavat opetussuunnitelman perusteet annetaan velvoittavana noudatettavina määräyksinä Opetushallituksen toimesta. Opetushallitus on opetussuunnitelmien määräämisessä toimivaltainen viranomaisena. Opetussuunnitelman perusteet asettaa koulutuksen järjestäjille velvollisuuden järjestää opetusta opetussuunnitelman mukaisesti. Opetussuunnitelman perusteissa on asetettu tavoitteita lasten ja nuorten digitaalisten taitojen kehittymisestä sekä digiosaamisesta. On verrattain selvää, että tällaisten taitojen saavuttaminen vaatii, että oppilaat käyttävät digitaalisia työvälineitä. Tällaisten digitaalisten työvälineiden käyttö johtaa oppilaiden henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuojavaltuutettu sekä Helsingin hallinto-oikeus (ks. hallinto-oikeuden päätös Dnro: 630/03.04.04.01/2022) ovat kuntia ja Google Workspace for Educationia koskevassa ratkaisussaan katsooneet, että perusopetuslaista ei sinänsä voida johtaa perustetta tai velvollisuutta käyttää sähköistä opetusohjelmaa osana opetusta. Ratkaisuissa on katsottu, että rekisterinpitäjän tapauksessa henkilötietojen käsittelyperusteeksi ei Googlen opetusohjelman osalta esitetystä laajuudessa sovellu tietosuojasetuksen mukainen lakisääteinen velvoite käsittelyperusteena. Onkin siis hyvin epäselvää, mikä on kunnan tulkintavara lakisääteisen velvoitteen soveltamisessa. Vastaava epäselvä tilanne koskee kaikkia niitä lailla tai lakia alemman asteisella säädöksellä annettuja velvoitteita, joissa asetetaan toimintavelvoitteita muttei määrätä erikseen niiden toteuttamiseen liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Lakisääteisen velvoitteen soveltamisalasta olisikin syytä säätää erikseen tai huomioida asia muutoin lakiuudistuksessa. Esimerkiksi Ruotsin tietosuojalaissa on nimenomaisesti todettu, että erityisten henkilötietoryhmien käsittelyperuste on lakisääteisten velvoitteiden noudattaminen tai lisäksi yleinen etu.

Aiemmin esitetyt ratkaisut tulkintahaasteisiin ja vastauksemme niihin

Edellä kuvatut haasteet on viestitty lainsäätäjän tietoon jo aiemmissa lausuntopyyntöissä esimerkiksi digitalisaation edistämisen ohjelmaan asetetun lainsäädännön soveltamisen ja edistämisen työryhmän tietoon. Jotta OM saisi tietoonsa myös vastineemme aiempiin esitettyihin ratkaisuvaihtoehtoihin koemme hyödylliseksi muutamassa kohdassa viitata myös tämän aiemman työryhmän raporttiin Digitalisaation säädöstilanne ja ehdotukset sen edistämiseksi (valtioneuvosto.fi) Työryhmä kommentoi aihetta loppuraportissaan 2023 mm. näin:

"Digitaalisen kehityksen nopeus on omiaan vaikuttamaan osaamiseen. Yhteistyö eri organisaatioiden kesken nähdään työryhmässä olevan tehokkain tapa edistää palvelukehitystä.

Yhteistyössä voitaisiin miettiä kansallisia tulkintoja ja jakaa osaamista. Tarvittaessa voitaisiin ottaa mukaan myös muut Pohjoismaat, joiden kanssa tehtäisiin yhteistyötä EU-sääntelyn suhteen jo valmisteluvaiheessa (tunnistaen että datalainsäädäntöön voidaan vaikuttaa vähän) ja voitaisiin osaltaan vaikuttaa kansallisesti soveltamisen helpottamiseksi. Ensisijaisena toimenpiteenä työryhmä suosittelee hyvien käytäntöjen ja ratkaisujen hyödyntämistä ja jakamista: Esimerkiksi Verohallinnossa on tehty ratkaisuja, joista muut julkisen hallinnon organisaatiot voisivat hyötyä."

Suomen suurimmat kaupungit ovat sekä keskenään että kansainvälisesti hyvin verkostoituneita ja hyviä käytäntöjä jaetaan jatkuvasti. Toisin kuin mitä lainsäädäntötyöryhmä esittää, on yhteistyön myötä nimenomaan havahduttu tilanteeseen, että tulkinnat käsittelyperusteista vaihtelevat kuntien kesken Suomessa, Pohjoismaissa ja EU-tasolla. Esimerkiksi Tanskassa on mittavia älykaupunkikehityshankkeita jouduttu keskeyttämään tulkintaepäselvyyksien johdosta ja tilanteesta ollaan keskusteltu esimerkiksi pohjoismaiden älykaupunkien verkostossa Nordic Smart City Networkissä. Tämä on omiaan lisäämään epävarmuutta päätöksenteossa uusista digipalveluista. On kohtuutonta olettaa, että toisen kunnan johtaja tukeutuu toisen kunnan tietosuojavastaavan näkemykseen tietosuojalainsäädännön tulkinnasta, kun näitä tulkintoja on jälkikäteen kumottu TSV:n valvonnassa. On myös yleisesti tunnettu, joskin valitettava tosiasia, että eri maiden tietosuojaviranomaiset ovat tehneet toisistaan poikkeavia tulkintoja ja ohjeistuksia ja EDPB on ruuhkautunut käsittelemään ja selvittämään näitä ratkaisuja.

Toisena esimerkkinä lainsäädäntötyöryhmä nostaa esimerkin Verohallinnon ratkaisujen hyödyntämisestä. Verohallinnon innovatiivisuus digipalvelukehityksessä on tyypillinen esimerkki, jota kunnille usein tarjoillaan. Kunnan toimintakenttä on kuitenkin perustavanlaatuisesti erilainen kuin Verohallinnon kaltaisten valtionhallinnon elinten, sillä valtionhallintoon muodostuu yhtenäisiä käytäntöjä, koska toimintamalli ja prosessit ovat yhtenäisempiä. Kunnat ovat itsevaltaisempia ja voivat ottaa hoidettavakseen myös muita kuin lakisääteisiä tehtäviä. Samanaikaisesti kuntien laajasta palvelukokonaisuudesta johtuen, kuntia koskevia erilaisia säädöksiä ja velvoitteita on huomattavasti enemmän, kuin yksittäisellä valtionhallinnon elimellä. Tämä tarkoittaa, että lakisääteisten velvoitteiden tulkinta voi hajautua kuntakohtaisesti, eikä yhteneväisiä käytäntöjä synny. Tämä johtaa ongelmiin ja keskusteluihin "miten pitäisi toimia", mutta ei kannusta kokeilevaan kulttuuriin lain tulkinnassa ilman ylempää neuvovaa elintä, johon tukeutua. Valtionhallinnolla on kuntiin verrattuna myös enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa lainsäädännön kehittämiseen.

Suomen suurimmat kaupungit ovat kansallisia kuntasektorin digipalvelukehityksen edelläkävijöitä. Lainsäädäntötyöryhmän lausunnossa 2023 todetaan että: ”Erityisesti uuden teknologian käytössä sekä analytiikan hyödyntämisessä voisi olla tehokkaampaa pyrkiä hyödyntämään muissa organisaatioissa tehtyjä riskiarvioita”. TSV on hiljattain puuttunut esimerkiksi sekä Espoon että Helsingin tekemiin ratkaisuihin henkilötietojen käsittelyssä. Kysymys siis kuuluu, mihinkä ”muiden organisaatioiden riskiarviointeihin” lainsäädäntötyöryhmä raportissaan toivoo kaupunkien nojautuvan? Erityisesti kokeilutoiminnassa kunnilla ei yleensä ole käytössä aiempia riskiarviointeja. On myös syytä huomioida, että innovaatio- ja kokeilutoimintaa kunnissa toteutetaan usein yhteistyössä start-up ja pk-yritysten kanssa, joiden osaaminen ja valmiudet tietosuojasääntelyn ja riskiarvioinnin osalta ovat usein hyvin puutteelliset.

Ennakoiva tuki ja neuvonta helpottaisi kuntien digipalvelukehitystä

Olemme kuntien taholta useaan otteeseen nostaneet esiin toiveen ennakoivasta, matalan tason neuvonnasta tietosuojakysymyksiin liittyen. OM:n työryhmän väliraportissa todetaan, että TSV:n ennakkokuuleminen on jo nyt mahdollista, jos on kyseessä korkean riskin käsittely. Käytännössä tämä mekanismi on useaan otteeseen todettu olevan riittämätön. Ennakkokuulemiset tietosuojavaltuutetun toimistossa ovat usein venyneet tietosuoja-asetuksen 36 artiklassa säädetystä kahdeksan viikon, monimukaisissa tapauksissa 14 viikon, määräajoista. On kohtuutonta ajatella, että esimerkiksi innovatiivisessa kehittämistoiminnassa voitaisiin odottaa jopa puoli vuotta ennakkokuulemisen tulosta. Lisäksi haasteena on, että kuulemisen lopputuloksena voidaan saada vain ainoastaan kieltävä päätös ilman suosituksia vaihtoehtoisesta etenemistavasta. Tällöin ainoa vaihtoehto on valmistella uusi kuuleminen ja odotella jälleen toinen puoli vuotta. Ennakkokuulemistä toivottaisiin lisäksi myös muuhun kuin korkean riskin käsittelyyn, sillä kehittämistoiminnan käynnistäminen on investointi, johon ei ymmärrettävästi haluta kunnassa ryhtyä, jos ei ole varmuutta tulkinnasta.

Lainsäädäntötyöryhmän raportissa todetaan, haasteiden mahdollisesti johtuvan osaamisvajeesta ja että ”Euroopan tietosuojaneuvosto ja tietosuojavaltuutetun toimisto myös tarjoavat ohjeistusta ja neuvoa esimerkiksi verkkosivuillaan, mistä palautteen antajat eivät ehkä ole olleet tietoisia.” Haluamme jälleen muistuttaa, että tulkintahaasteet koskevat kunnan tekemää innovaatiotyötä, tietojohdamista sekä kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Yleiset neuvot ja ”usein kysytyt kysymykset” eivät tarjoa tukea näihin kysymyksiin. Suomen suurimmat kaupungit tekevät työtä edelläkävijöinä koko Euroopassa, sillä julkisen sektorin asiakaslähtöinen digitalisaatio ei useinkaan vielä ole samalla tasolla muissa EU-maissa. Suomalaisten kaupunkien kehittämistyö herättää maailmanlaajuisia kiinnostusta ja esimerkiksi Espoon vaikuttavuudella johtamisen (tietojohdamisen) ohjelma on osa tämän vuoden Smart City Expo World Congress -ohjelmaa Barcelonassa 5.-7.11.2024. Koska käsittelyperusteet ja erityislainsäädäntö ovat julkisella sektorilla erilaiset kuin yksityisellä sektorilla, ei voida myöskään ajatella, että yritysten kokeilu- ja kehittämistoimintaa koskevat yleiset ohjeet olisivat sovellettavissa kuntiin.

OM:n raportissa todetaan, että lisääntyvästä ennakoivasta neuvonnasta olisi merkittäviä resurssivaikutuksia tietosuojavaluttuetun toimistolle. Tällä hetkellä resurssivaikutukset näkyvät kunnissa, jotka joutuvat hankkimaan juridista neuvontaa asiantuntijapalveluna asianajajatoimistoilta. Tietosuojavastaavia- ja asiantuntijoita on kaupungeissa suhteessa niiden kokoon vähän ja osaavien asiantuntijoiden rekrytointi on todella haastavaa. Laki velvoittaa perustamaan jokaiseen kuntaan tietosuojavastaavan tehtävän, mutta sitä hoidetaan usein käytännössä muun toiminnan ohella. Silloin tietosuojavastaava saattaa joutua rooliristiriitaan. Käytännössä esimerkiksi tilanteisiin, joissa henkilö jossain roolissa esittää ratkaisua, jonka myöhemmin hyväksyy tietosuojavastaavan roolissa. Myöskään tietosuojavastaavan osaamista ei ole selkeästi määritelty ja tietosuoja-asiantuntijoille ei ole Suomessa selkeää omaa koulutusta, mikä tekee tilanteesta entistäkin haastavamman. On kohtuutonta olettaa, että yksittäiset kaupunkien tietosuojavastaavat ja asiantuntijat pystyisivät tekemään EU-tasoista yleisen tietosuoja-asetuksen ennakkotulkintaa ilman riittävää kansallista ohjeistusta tai ennakoivaa tukea. Kunnat eivät myöskään hyödy lainsäädäntöryhmän mainitsemista oppaista, jotka on suunnattu ministeriöille lainvalmistelun tueksi.

OM:n raportissa myös todetaan, että valvovan viranomaisen tekemä ennakoiva neuvonta aiheuttaa haasteita. Ehdotuksemme on erottaa ohjaus- ja valvontavalta kahdelle erilliselle kansalliselle viranomaiselle. Tällä hetkellä tietosuojavaltuutetun toimisto voi antaa vain yleisiä ohjeita, koska he samanaikaisesti valvovat tietosuojan toteutumista. Uusi kansallinen ohjausviranomainen voisi sen sijaan antaa yksityiskohtaisia ohjeita GDPR:n toteuttamiseksi, mikä auttaisi pitämään tietosuojavaltuutetun erillään ohjaavasta viranomaisesta. Ohjaus- ja valvontavallan eriyttäminen varmistaisi myös sen, että organisaatio ei valvo itseään. Tiedonhallintalautakunnan tyyppinen ohjauselin olisi suositeltava myös tietosuoja-asioiden edistämiseen. Tiedonhallintalautakunta on monialaiseen asiantuntijayhteistyöhön perustuva viranomainen, joka toimii valtiovarainministeriön yhteydessä. Tiedonhallintalautakunnassa on edustus valtakunnallisesti eri organisaatioista, myös kunnista ja se tarjoaa suosituksia, jotka ovat yleensä ohjauskeinoina käytännössä riittäviä. Olisi hyvä, jos tietosuoja-asioihin voitaisiin perustaa tiedonhallintalautakuntaa vastaava toimija, siis "tietosuojalautakunta". Haluamme myös muistuttaa, että vastaavaa ennakoivaa neuvontaa on Suomea enemmän tarjolla useissa muissa EU-maissa, eli asia on pystytty muualla ratkomaan ja resursoimaan.

"Tietosuojalautakunnan" tarjoamat yksityiskohtaiset ohjeet tai etukäteisneuvonta olisivat hyödyllisiä erityisesti tietojohtamisessa ja uusien digitaalisia palveluja kehitettäessä. Tällaisia ohjeita pidettäisiin hyväksyttävänä perusteena, johon paikalliset päätökset voisivat nojata. Näitä ohjeita noudattamalla paikalliset viranomaiset eivät syyllistyisi virheeseen, vaikka tietosuojavaltuutetun antama lausunto myöhemmin muuttaisi tietosuojalautakunnan alkuperäistä tulkintaa. Käytännöt tulisi korjata lausunnon mukaisesti, mutta alkuperäinen toiminta tulkittaisiin tehdyksi parhaimman tiedon nojalla, mikä loisi kannustavan mekanismin palveluiden kehittämiseksi.

Uusien digipalveluiden kehittäminen, data-analytiikka ja kokeilutoiminta ovat mittavia investointeja ja paljon resursseja sekä aikaa vievää työtä. On kohtuutonta olettaa, että kunnilla olisi epäselvien tulkintojen ja ennakkoneuvonnan puutteen vallitessa vaihtoehtona riskinotto ja TSV:n jälkikäteisvalvonnan odottelu. Puhumattakaan riskinotosta suunniteltujen sanktioiden mahdollisen

voimaantulon jälkeen. Vastuuta laintulkintaan uudentilanteissa ei voi säilyttää myöskään vapaamuotoisille verkostoille (muutama aktiivinen toimija), vaan tulkintaa pitää tehdä kansallisesti viranomaisen taholta (erillinen elin). Verkostojen tulkinnasta ei voi tulla kansallista tulkintaa, johon kaikki toimijat voivat vedota palveluja kehitettäessä.

Kaikki edellä kuvattu on aiheuttanut tilanteen, jossa kunta ei pysty luottamaan omaan tulkintaansa ja järjestämään innovatiivisia ja ennakoivia digitaalisia palveluita sekä tekemään tiedolla johtamista sekä kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Pelkomme on, että kunnat jäävät tässä tilanteessa jälkeen muusta julkisesta sektorista sekä toki myös yksityisestä sektorista. Tämän lisäksi riskinä on resurssien haaskaus ja tehottomuus niin julkisen sektorin organisaatioiden kuin kuntien ja yksityisen sekä kolmannen sektorin välillä.

Onko jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain säännöksen havaittu estävän viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Onko tietosuojan yleissäästöjen havaittu estävän tai rajoittavan tiedon tai henkilötietojen hyödyntämistä tai käsittelyä tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kyllä

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät tai rajoittavat tiedon käsittelyä?

Suostumuksen hyödyntämisen rajoitteet estävät lisäpalveluiden tarjoamisen ja luvituspalveluiden hyödyntämisen

Suostumuksen hyödyntäminen käsittelyperusteena viranomaisen toiminnassa on haastavaa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa säädetään suostumuksen edellytyksistä. Artiklan 4 kohdan mukaan tulee arvioida rekisteröidyn antaman suostumuksen vapaaehtoisuutta palvelun tarjoamisen yhteydessä. Johdanto-osan perustelukappaleessa 43 tuodaan esiin, että rajoittavana tekijänä vapaaehtoisuuden näkökulmasta nähdään rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välinen epäsuhta, joka ilmenee erityisesti viranomaisen ollessa rekisterinpitäjä.

Tämän kohdan nykyinen tulkinta estää myös kunnan järjestämien vapaaehtoisten lisäpalveluiden tarjoamisen silloin kun se edellyttäisi suostumusta käsittelyperusteena sekä sellaisten tiedon luvittamispalveluiden tarjoamisen, jossa asiakkaan suostumuksella olisi mahdollista toteuttaa tiedon jakaminen kaupungin ja eri toimijoiden välillä.

VIRANOMAISTEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVA KANSALLINEN ERITYISSÄÄNTELY

Onko kansalliseen erityissääntelyyn, jossa on kyse viranomaisten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä (mukaan lukien henkilötietojen luovuttamisesta), koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista ja epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Toissijainen käyttö, henkilötietojen jatkokäyttö

Säädetty laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (toisiolaki, 552/2019) sallii tietojen laajemman hyödyntämisen sote-alalla. Sosiaali- ja terveystietojen toissijainen käyttö (toisiokäyttö) tarkoittaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa syntyneitä asiakas- ja rekisteritietoja käytetään muussa kuin ensisijaisessa käyttötarkoituksessa, jonka vuoksi ne on alun perin tallennettu. Toisio-laissa säädetyt toissijaiset käyttötarkoitukset ovat: tieteellinen tutkimus, tilastointi, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, viranomaisohjaus ja -valvonta, viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehtävä, opetus ja tietojohdaminen.

Myös kuntien palveluissa, kuten ennaltaehkäisevissä hyvinvointia edistävissä palveluissa, syntyy tallennettua tietoa, joka tällä hetkellä on useinkin tietosuojaselosteiden mukaan ”ensisijaista”, palvelujen järjestämiseksi kerättävää tietoa. Myös kunnilla olisi vastaavanlainen tarve hyödyntää tietoa toissijaisiin käyttötarkoituksiin vastaavalla tavalla kuin sote-tietojen toisio-laissa on säädelty. Esimerkiksi työllisyyspalveluissa ja hyvinvoinnin ennaltaehkäisevissä tehtävissä tarvitaan vastaavaa tietojen käsittelyä kuin sote-palveluissa (syrjäytymisen ehkäisy, työllistyminen, ennaltaehkäisevät mielenterveys-, päihdepalvelut) palveluiden kehittämiseen ja tiedolla johtamiseen.

Myös lakisäateisten palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen tarvitaan tietoa, jota ei ole kuntien käytössä (esimerkkinä syrjäytyminen ja työllistyminen, ikäihmisten aktiivisuuden ja kunnan proaktiivinen ylläpito sekä lasten koulu/hyvinvointi/liikkuminen/oppilashuolto, tuleva työvoimaviranomaisen toiminta), jotka kaikki edellyttäisivät tiedon yhdistämistä yksilötasolla hyvinvointialueelta ja kunnalta. Kunnalla ei kuitenkaan ole käytössään tietoa siitä, kenelle ja kuinka paljon näitä ennaltaehkäiseviä palveluita tulisi tarjota (esim. mielenterveys ja päihdepalvelujen asiakkaat).

Tiedon yhdistelyn tarve on molemmissa esimerkeissä: palvelujen tuottamisessa, kun yksilölle kannattaa kohdentaa esim. ennaltaehkäiseviä palveluja, mutta myös palvelujen järjestämisen valmisteluissa, jossa voidaan tarkastella palvelujen tarvetta (historiatietona) asiakasryhmittäin ja suunnitella ennakoivasti palvelujen tarpeen kehittymistä.

Työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle on merkittävä muutos, jossa ennakoivaa tietoa tarvitaan huomattavasti nykyistä enemmän, myös yhteistyössä mm. alueen oppilaitosten kanssa ja paikallisten yritysten ennakoitavien työvoimatarpeiden näkökulmasta. On kuitenkin epäselvää, miten tällaista tiedon toissijaista käyttöä voidaan käytännössä toteuttaa lain puitteissa.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistä tiedolla johtamista tulee mahdollistaa laajentamalla tiedon toisiokäytön periaatteita lain muutoksella.

Eriävä tulkinta hyvinvointialueen kanssa estää tiedon jakamista

Kunnilla on edelleen lakisääteinen velvoite vastata kuntalaisten hyvinvoinnista yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa. Tällä hetkellä toisiolaki mahdollistaa sen, että hyvinvointialueen palvelut voivat käyttää tietoa omien palveluidensa kehittämiseen. Hyvinvointialueella tehdyn tulkinnan mukaan mitään tietoa, edes tilastotasoista tietoa, jota hyvinvointialue on tuottanut toisiolainalaisesta tiedosta tietojohdamisen tarkoitukseen ei voisi jakaa suoraan kunnalle. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia mm. työllisyyden edistämiseen, sillä merkittäviä tuloksia työllistymiseen tai työllistymiskyvyn edistämiseen voitaisiin saada aikaiseksi, mikäli näitä yhdyspintoja ja palveluja voitaisiin kehittää yhdessä tiedolla.

Kaikessa tiedon vaihdossa ja tiedon käsittelyssä tulisi hyvinvointialueen mukaan käyttää tietolupaviranomaista eli Findataa. Prosessi on kunnalle hidas ja maksullinen. Hyvinvointialueen tulkinnan mukaan toisiolaissa tai muussa erityislainsäädännössä tulisi erikseen eksplisiittisesti mainita yhteinen tietojohdaminen ja tietojen jakaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävässä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Pelkkä lakisääteinen velvoite vastata kuntalaisten hyvinvoinnista yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa ei riitä.

Nykyinen tilanne, jossa hyvinvointialueen tietoa ei voida käyttää kunnissa hyvinvoinnin edistämiseen (esim. segregatio, syrjäytymisriski, häiriökäyttäytymisellä oireilevat nuoret) ilman Findata-prosessia estää ennakoivien ja ennaltaehkäisevien hyvinvointi- ja terveyspalveluiden kehittämisen sekä nopeasyklisen hyvinvointitiedolla johtamisen kunnissa. Tutkimukset tulee käytännössä ulkoistaa erillisille tutkimuslaitoksille, ne ovat kalliita ja tuloksia päätöksenteon tueksi saadaan vasta vuosien päästä tarpeen ilmenemisestä. Palvelujen kehittämiseksi kuntalaisten tarpeita haluttaisiin tunnistaa mahdollisimman hyvin ja aikaisessa vaiheessa, mikä mahdollistaisi esimerkiksi liikuntapalveluiden proaktiivisen tarjoamisen riskiryhmille.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistä tiedolla johtamista tulee mahdollistaa selkeyttämällä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteiset tiedolla johtamisen periaatteet.

Yhteisrekisterinpitäjyydestä säätäminen lailla

Asiakkaiden monialaisten palveluiden järjestäminen parhaalla mahdollisella tavalla tarkoittaisi usein lakisääteisten sekä muiden tarjolla olevien palveluiden yhdistämistä. Säännösten tulkinnan ja soveltamisen epäselvyyden vuoksi näiden palveluiden tarjoaminen ja yhteensovittaminen on

haastavaa. Yhteisrekisterinpitäjyydestä on todettu, että siitä tulisi säätää täsmällisesti. Näin onkin mm. työllistymistä edistävän yhteispalvelun osalta (TYP / TYM). Kuitenkin käytännön työssä tässä ongelmaksi muodostuu se, että kukin lakisääteinen toimija tarjoaa vain keskeisimmät lakisääteiset palvelut omasta näkökulmastaan eikä muita (myös laissa mainittuja palveluita kuten koulutuksenjärjestäjän palvelut), pystytäkään yhdistämään asiakkaan edun mukaisesti luontevaksi palvelukokonaisuudeksi.

Yhteisrekisteriä ei ole pystytty muodostamaan myöskään nuorten monialaisen yhteispalvelun (Ohjaamo) osalta, koska siitä ei säädetä missään laissa. Tällä hetkellä ihanteena on luoda asiakkaille yhteensovitettuja palvelusuunnitelmia, mutta käytännössä tämmöistä ei pystytä tuottamaan edes suostumuskäytäntöjen perusteella. Tulevassa TE25 uudistuksessa kunnat työvoimaviranomaisena tulevat tarjoamaan palveluita yhdessä koko työllistymisen ekosysteemin kanssa, mutta tiedon jakaminen asettaa edellä mainittujen palveluiden lisäksi laajemminkin haasteita vaikuttavien palveluiden kehittämisen kannalta.

Onko kansallisen erityislainsäädännön henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten havaittu estävän tietojenvaihdon sellaisten viranomaisten (tai julkista hallintotehtävää hoitavien) välillä, jotka tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamista tai julkisen palvelun tarjoamista varten?

Kyllä

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät viranomaisten välistä tietojenvaihtoa?

Toisiolaki ja se että se ei ulotu kuntiin, jotka tekevät edelleen lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävää.

Lakisääteisten tehtävien osalta haasteita ei ole silloin, kun viranomaiset toteuttavat lain määrittelemiä perustehtäviään. Olisi kuitenkin tarpeellista selvittää ja selventää sitä, miten eri viranomaiset voisivat kehittää yhdyspintojen palveluita ja yhteistyössä järjestettäviä palveluita. Esimerkiksi työllisyyden osalta yhteisiä asiakkaita on lakisääteisesti hyvinvointialueilla ja työvoimaviranomaisilla sekä kelalla, mutta kukin toimija käsittelee asiakkaiden tietoja erikseen.

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä tunnistettu muita esteitä julkisen palvelun tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle?

-

Jos kyllä, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät julkisen palvelun tarkoituksenmukaista järjestämistä?

-

YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUksen SALLIMAN KANSALLISEN SÄÄNTELYLIKKUMAVARAN KÄYTTÖ

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen sallimaa kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetty tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

Ei

**Jos ei, tulisiko kansallista sääntelyliikkumavaraa käyttää enemmän?
Jos kyllä, miltä osin ja miten liikkumavaraa tulisi käyttää nykyistä enemmän julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?**

Kansallista sääntelyliikkumavaraa tulisi käyttää erottamaan ohjaus- ja valvontavalta kahdelle erilliselle kansalliselle viranomaiselle.

Kansallista liikkumavaraa tulisi käyttää niin, että mahdollistetaan palveluiden kehittäminen yhdyspinoilla ja eri viranomaisten välillä joustavasti. Selkeää ja mahdollistavaa lainsäädäntöä voitaisiin kehittää ja mm. tiedon toisiokäyttöä mahdollistaa. Liikkumavaraa tulisi käyttää enemmän esim. yleisen edun soveltamisessa.

Puuttuuko kansallisesta erityislainsäädännöstä säännöksiä, jotka mahdollistaisivat viranomaisten välisen tiedon liikkumisen siten, että julkinen palvelu voitaisiin järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos kyllä, mistä puutteesta ja palvelusta on tarkalleen ottaen kyse?

Toisiolain laajentaminen koskien kuntia, jotta lakisääteinen tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa voidaan toteuttaa.

Hyvinvointialueiden ja työllisyysalueiden sisällä tapahtuva tiedon vaihto asiakkaan palveluohjauksessa pitäisi selkeyttää niin että tiedon vaihto perustuu lakiin. Toinen vaihtoehto on toteuttaa tiedonvaihtoa suostumuksella, mutta suostumuksen hallinnan käytäntöjä pitäisi kehittää.

Suostumuksella voidaan siirtää tietoa jo nykyäänkin, mutta ongelma on käytäntöjen monimutkaisuus, vallitseva välttämättömyysperiaate sekä mm. sosiaalihoitolain reunaehdot. Näin välttämätön tieto siirtyy kyllä, mutta aito viranomaisyhteistyö, jossa ymmärretään asiakkaan tarpeet kokonaisuutena, ei mahdollistu.

Tiedon liikkuminen lakisääteisten tehtävien osalta onnistuu. Yhteisrekisterinpitäjyydestä säätäminen kansallisessa lainsäädännössä mahdollistaisi palvelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisesti tilanteissa, joissa viranomaiset tarjoavat palveluja yhteiselle asiakkaalle esimerkiksi yhteisen palvelutarvearvion ja -suunnitelman kautta.

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä käytetty sääntelyliikkumavaraa tarpeettomasti? Jos on, miltä osin ja mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse?

-

YLEISET KOMMENTIT

Puuttuuko väliraportin liitteestä 1 lakeja, joita olisi hyvä arvioida kokonaisuudistuksen yhteydessä?

Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019)

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023)

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023)

Muut kommentit

Raportin rajaus

Olisimme toivoneet, että tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistus olisi voitu ulottaa koskemaan tiedonsaantioikeuksia koskevia haasteita. Kokemuksemme mukaan tiedonsaantioikeuksien tulkinta yhdessä tietosuojalainsäädännön ja muun sääntelyn rinnalla on suurin este sujuvalle viranomaistoiminnalle.

Työryhmän väliraportissa ei mielestämme riittävällä tavalla oteta huomioon kuntia tietosuojalainsäädännön soveltajina ja monipuoleisten, kattavien arkielämän palveluiden tarjoajina. Näissä palveluissa liikkuu hyvin paljon henkilötietoa ja sujuvat kuntapalvelut vaikuttavat merkittäväällä tavalla ihmisten arkipäivän asiointiin ja kansalaisten kokemaan luottamukseen viranomaisia kohtaan.

Raportin esitystapa on kovin ministeriölähtöinen ja siitä johtuen kuntia koskevat erityiskysymykset jäävät suhteettoman pieneen rooliin. Toivomme, että esittämämme kuntia koskevat erityiskysymykset otetaan seuraavassa raportissa esiin omana kappaleenaan tai alakohtanaan.

Päällekkäiset riskiarvioinnit

Haluaisimme lisäksi kiinnittää työryhmän huomion lainsäädännön edellyttämään, osittain päällekkäiseen riskiarviointiin, joka osaltaan hidastaa ja hankaloittaa digipalvelukehitystä. Emme sinänsä kritisoi tai kyseenalaista riskiarvioinnin tarvetta, mutta esitämme toiveen mahdollisesta erilaisten riskiarviointien yhdistämisestä yhdeksi kokonaisuudeksi, joko lakimuutoksin tai soveltamisohjeistuksen kautta. Tällä hetkellä kunnissa tehdään tiedonhallintalain 5 § mukaista muutosvaikutusten arviointia sekä tietoriskien arviointia. Saman aikaisesti tehdään GDPR:än 35

artiklan mukaista tietosuojan vaikutustenarviointia (DPIA). Tulevan EU:n tekoälysäätelyn myötä velvoitteeksi tulee myös tehdä tekoälyjärjestelmien riskiarviointia.

Tuleva uusi lainsäädäntö

Lopuksi haluaisimme esittää huolen siitä, että väliraportissa ei juurikaan esitetä pohdintaa liittyen EU:n tulevaan datasäätelyyn ja siihen varautumiseen. Kokonaisuudistuksessa olisi mielestämme erittäin tärkeä tarkoin seurata erityisesti EU:n data-asetuksen, datanhallinta-asetuksen, eIDAS-säädöksen, tekoälysäädöksen, avoimen datan direktiivin, yhteisen digitaalisen palveluväylän (SDG) ja eurooppalaisten data-avaruuksien (data space) vaikutuksia tietosuojalainsäädännön uudistustarpeille. Esimerkiksi data-asetukseen liittyen on jo noussut esiin epäselvyyttä siitä, miten henkilötiedon käsite rajautuu, kun verkkoon kytkeytyvä laite kerää tietoa. Tällaista tietoa voidaan tietyissä tapauksissa pitää henkilötietona, jos se on yhdistettävissä muuhun tietoon. Esimerkitapauksena on älykaivurin keräämän tiedon yhdistäminen työvuorolistan tietoihin saman rekisterinpitäjän alla. Kokonaisuudistuksessa on syytä huomioida yhteentoimivuus tämän uuden EU-lainsäädännön kanssa. Koska eri asetuksilla on eri kansalliset valmistelijat ja valvontaviranomaiset, on huolenamme erilaiset tulkinnat sekä päällekkäiset riskiarviointivelvoitteet ja lomakkeet. Tämä huoli on jo realisoitunut esimerkiksi TSV:n ja Traficomien eriävissä tulkinnoissa evästeiden käytöstä.

Mattsson Jani
Espoon kaupunki - Digipalvelukehitys ja tietojohdaminen